CONGRESUL AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA
str. Columna 106 A, Chișinău, Republica Moldova (secretariat)
tel: 22-35-09, Fax: 22-35-29, mob. 079588547, info@calm.md, www.calm.md

nr. 406 din 19 noiembrie 2026

Către:

Guvernul Republicii Moldova
Președintele Republicii Moldova
Președintele Parlamentului Republicii Moldova
Comisia economie, buget și finanțe a Parlamentului
Comisia administrație publică și dezvoltare regională a Parlamentului
Deputații în Parlamentul Republicii Moldova
Membrii CALM

Referitor: proiectul Legii bugetului de stat pentru anul 2027 (nr. unic 1085/MF/2026)

AVIZ

la proiectul Legii bugetului de stat pentru anul 2027

din perspectiva autonomiei locale, a drepturilor și intereselor autorităților publice locale și a impactului asupra bugetelor locale

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM), în calitate de asociație reprezentativă a autorităților administrației publice locale (APL), a examinat proiectul Legii bugetului de stat pentru anul 2027 (nr. unic 1085/MF/2026), anexele acestuia și nota de fundamentare. Prezentul aviz este emis în exercitarea dreptului APL de a fi consultate, în timp util și în mod adecvat, asupra tuturor chestiunilor care le privesc direct, inclusiv asupra modalităților de redistribuire a resurselor financiare (art. 4 alin. (6) și art. 9 alin. (6) din Carta Europeană a Autonomiei Locale).

I. Poziția generală a CALM

CALM susține obiectivele de creștere a veniturilor populației, de modernizare a serviciilor publice și de consolidare a sustenabilității bugetare. CALM a susținut constant necesitatea unei reforme a salarizării în sectorul bugetar și reforma nivelului raional prin regionalizare. Obiecțiile din prezentul aviz nu privesc aceste obiective, ci **modul în care costurile lor sunt repartizate între stat și comunitățile locale**.

Proiectul bugetului de stat pentru 2027 consacrează o deplasare masivă de resurse și de putere de decizie de la nivelul local spre cel central:

Indicator	2026 (aprob./modif.)	2027 (proiect)	Evoluție
Bugetele locale, total (mil. lei)	32 504,8	28 196,0	–4 308,8 (–13,3%)
Transferuri de la bugetul de stat (mil. lei)	22 094,9	16 922,1	–5 172,8 (–23,4%)
Ponderea bugetelor locale în cheltuielile BPN	20,6%	16,4%	–4,2 p.p.
Cota FSF utilizată pentru	63,9%	54,9%	–9,0 p.p.

Indicator	2026 (aprob./modif.)	2027 (proiect)	Evoluție
transferuri de echilibrare			
Ponderea transferurilor condiționate în total transferuri	—	81,5%	—

Sursa: art. 4 și anexa nr. 7 la proiect; Nota de fundamentare, cap. 3.4 și 4.5.1; ponderile sunt calculate de CALM.

Explicația oficială este reforma „Restart în educație” (Legea nr. 200/2026). CALM constată însă că, dincolo de transferul competenței de finanțare a școlilor, proiectul: (i) reține la bugetul de stat o parte din resursa de echilibrare a bugetelor locale; (ii) lasă pe seama bugetelor locale pierderile din politica fiscală decisă la centru; (iii) nu prevede nicio sursă pentru costul reformei salariale în competențele proprii ale APL; (iv) mută banii de dezvoltare din fonduri accesibile tuturor în fonduri condiționate de amalgamare; (v) abilitează Ministerul Finanțelor să modifice raporturile cu bugetele locale fără Parlament și fără consultarea APL.

Mai mult, proiectul nu a fost remis CALM spre consultare. Legea care stabilește resursele tuturor comunităților locale pentru 2027 a fost elaborată fără ca asociația reprezentativă a APL să fie întrebată, deși Carta Europeană a Autonomiei Locale și legislația privind administrația publică locală instituie în mod expres obligația autorităților centrale de a o consulta (a se vedea cap. V). Prezentul aviz este, prin urmare, emis din proprie inițiativă.

Aceste soluții se înscriu în aceeași direcție pe care CALM a semnalat-o în avizele sale anterioare: la proiectul privind reforma salarizării (nr. unic 633/MF/2026; Avizele CALM nr. 235 din 30.06.2026 și nr. 328 din 28.09.2026, Adresarea nr. 400 din 16.11.2026), la proiectul de politică fiscală pentru 2027 (nr. unic 599/MF/2026) și la pachetul legislativ privind reforma administrativ-teritorială (Avizul CALM nr. 365). Trei dintre cele patru teme prioritare propuse de CALM pentru ședința Comisiei paritare pentru descentralizare din 12 noiembrie 2026 (salarizarea în APL, compensarea pierderilor din scutirile fiscale, restabilirea mecanismului de consultare) se regăsesc nerezolvate în prezentul proiect.

II. Cadrul normativ de referință

Norme naționale

- **Constituția Republicii Moldova**: art. 4 și art. 8 (prioritatea tratatelor internaționale în materia drepturilor omului și obligația de a respecta tratatele la care Republica Moldova este parte); art. 109 (principiile autonomiei locale, descentralizării serviciilor publice, eligibilității autorităților și consultării cetățenilor în problemele locale de interes deosebit); art. 112 (autoritățile sătești și orășenești).
- **Legea nr. 436/2006 privind administrația publică locală**: autonomia locală ca drept și capacitate efectivă a APL de a soluționa și gestiona, în nume propriu și în interesul populației, o parte importantă a treburilor publice; autonomia organizatorică, funcțională, financiară și patrimonială.
- **Legea nr. 435/2006 privind descentralizarea administrativă**: principiul subsidiarității, principiul asigurării financiare a competențelor (orice competență stabilită sau transferată este însoțită de resursele financiare necesare), principiul echității și principiul consultării APL, inclusiv prin Comisia paritară pentru descentralizare.

- **Legea nr. 397/2003 privind finanțele publice locale**: autonomia financiară a APL, corespondența dintre competențe și resurse, mecanismul transferurilor cu destinație generală prin Fondul de susținere financiară a UAT.
- **Legea nr. 181/2014 a finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale**: principiile transparenței, previzibilității și responsabilității bugetare.
- **Jurisprudența Curții Constituționale**, în special Hotărârea nr. 27/2021, care a consacrat obligația consultării reale a APL, prin asociațiile lor reprezentative, asupra actelor normative care le afectează direct. CALM amintește că, din 2016, APL au dreptul de a sesiza Curtea Constituțională.

Norme și standarde internaționale

- **Carta Europeană a Autonomiei Locale** (ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 1253/1997): art. 3 (conceptul autonomiei locale, „o parte importantă a treburilor publice"); art. 4 alin. (2), (3), (4) și (6) (competențe depline și exclusive, subsidiaritate, consultare); art. 5 (consultarea colectivităților la modificarea limitelor teritoriale); art. 6 alin. (2) (condiții de serviciu care să permită recrutarea unui personal de calitate, inclusiv remunerare adecvată); art. 8 alin. (3) (proporționalitatea controlului); art. 9 alin. (1)–(8) (resurse financiare proprii suficiente, proporționalitatea resurselor cu competențele, diversitatea și caracterul evolutiv al resurselor, echilibrarea financiară care nu restrânge libertatea de decizie a APL, caracterul necondiționat al transferurilor, consultarea asupra modalităților de redistribuire); art. 10 (dreptul de asociere); art. 11 (protecția juridică a autonomiei locale).
- **Recomandarea Comitetului de Miniștri CM/Rec(2005)1** privind resursele financiare ale autorităților locale și regionale și **Recomandarea Rec(2004)1** privind gestiunea financiară și bugetară la nivel local și regional: echilibrarea financiară bazată pe criterii obiective și transparente, prioritatea transferurilor generale față de cele condiționate, compensarea integrală a costurilor generate de deciziile centrale.
- **Recomandarea Comitetului de Miniștri Rec(2004)12** privind procesele de reformă a limitelor și/sau structurilor autorităților locale și regionale: caracterul consultativ și voluntar al reformelor, evaluarea ex ante a impactului.
- **Recomandarea Congresului Autorităților Locale și Regionale nr. 538 (2025)** și raportul de monitorizare CG(2025)49-16 privind democrația locală în Republica Moldova, care constată dependența ridicată a bugetelor locale de transferuri (circa 69%) și recomandă consolidarea cadrului normativ de consultare a APL. De asemenea, **Recomandarea nr. 436 (2019)**, ale cărei recomandări privind autonomia financiară au rămas în mare parte neimplementate.
- **Concluziile reuniunii în „formatul Strasbourg"** din 16 octombrie 2026, organizată de Centrul de expertiză pentru guvernanță pe mai multe niveluri al Consiliului Europei, care consacră angajamentul de dialog și consultare între Guvern și CALM.

CALM amintește că angajamentele Republicii Moldova în procesul de aderare la Uniunea Europeană includ democrația locală ca parte inseparabilă a clusterului 1 „Fundamentale" (stat de drept și instituții democratice). Un buget care restrânge sistematic resursele și libertatea de decizie a comunităților locale nu este compatibil cu acest angajament.

III. Obiecţii şi propuneri pe articole

1. Art. 4 – Reducerea cotei din Fondul de susţinere financiară a UAT

Prevederea

Transferurile cu destinație generală (2 294,2 mil. lei) sunt calculate din doar 54,9% din Fondul de susţinere financiară (FSF), faţă de 63,9% în 2026, deşi FSF creşte la 4 178,7 mil. lei (3 576,0 mil. lei + 602,7 mil. lei, conform art. 4 alin. (2)). Parametrul de divizare pentru nivelul II scade de la 29,6% la 18,0%.

Obiecţii

La cota din 2026, transferurile de echilibrare ar fi constituit circa 2 670 mil. lei. **Circa 376 mil. lei din resursa de echilibrare a bugetelor locale rămân, astfel, la bugetul de stat.** Diminuarea nevoilor de echilibrare ale raioanelor după transferul finanțării școlilor nu justifică retragerea acestei resurse din sistemul bugetelor locale. Ea trebuia redirecționată către bugetele de nivelul I, care suportă cumulat costul majorărilor salariale, scumpirea resurselor energetice și pierderile din scutirile fiscale.

Soluția contravine art. 9 alin. (5) din Cartă, care cere ca procedurile de echilibrare să corecteze efectele repartiției inegale a resurselor, nu să le reducă. Ea contravine și principiului asigurării financiare din Legea nr. 435/2006. În plus, pentru bugetul de stat se acceptă un deficit de 4,8% din PIB, peste plafonul regulii fiscale (după propria notă de fundamentare), în timp ce bugetele locale sunt planificate fără deficit și cu resurse diminuate.

Propunerea CALM

La art. 4, după alin. (2), se completează cu alin. (2¹): „(2¹) Volumul transferurilor cu destinație generală pentru anul 2027 se stabilește în proporție de 63,9% din Fondul de susținere financiară a unităților administrativ-teritoriale. Diferența rezultată din modificarea parametrului de divizare urmare a implementării Legii nr. 200/2026 se repartizează integral bugetelor locale de nivelul întâi, conform formulei stabilite de Legea nr. 397/2003.”

2. Pierderile bugetelor locale din majorarea scutirilor personale – absența compensării

Prevederea

Conform notei de fundamentare, majorarea scutirilor personale (de la 29 700 la 40 020 lei) și a celorlalte scutiri generează un impact de –852,1 mil. lei asupra BPN, din care doar –298,5 mil. lei asupra bugetului de stat. Prin diferență, **bugetele locale pierd circa 553,6 mil. lei**. Efectul pozitiv estimat al reformei salariale asupra IVPF local (+300 mil. lei) nu acoperă această pierdere. Pierderea netă rămâne de circa 254 mil. lei.

Obiecţii

Măsura este decisă exclusiv la nivel central, fără consultarea APL, dar este plătită majoritar din bugetele locale. Art. 9 alin. (2) din Cartă (proporționalitatea resurselor cu competențele) și art. 9 alin. (4) (caracterul diversificat și evolutiv al resurselor) sunt încălcate, la fel ca standardul CM/Rec(2005)1 privind compensarea efectelor deciziilor centrale asupra bazei fiscale locale. Compensarea acestor pierderi a fost una dintre temele prioritare puse de CALM pe agenda Comisiei paritare din 12 noiembrie 2026.

Propunerea CALM

Se completează art. 4 cu un alineat nou: „Pentru compensarea pierderilor de venituri ale bugetelor locale generate de majorarea scutirilor la impozitul pe venitul persoanelor fizice, se aprobă transferuri cu destinație generală în sumă de 553,6 mil. lei, repartizate fiecărui buget local proporțional pierderii estimate, conform anexei nr. 7¹." Alternativ: majorarea corespunzătoare a cotelor de defalcare din IVPF către bugetele locale, prin modificarea concomitentă a Legii nr. 397/2003.

3. Art. 2 alin. (1) lit. h) și art. 17 lit. f) – Fondul de amalgamare și abilitarea MF în materie de amalgamare

Prevederea

Se aprobă Fondul de amalgamare voluntară a localităților, de 800,0 mil. lei, „repartizat în modul stabilit de Guvern". În paralel, Fondul național pentru dezvoltare regională și locală (FNDRL) este redus cu 278,5 mil. lei, iar 449,8 mil. lei din Planul de creștere economică sunt redirecționați spre un program central de modernizare a străzilor în 10 centre urbane. Art. 17 lit. f) autorizează Ministerul Finanțelor să modifice raporturile cu bugetele locale „în legătură cu amalgamarea", fără limite sau proceduri.

Obiecții

- **Lipsa criteriilor în lege.** Utilizarea unui fond de 800 mil. lei este lăsată integral la discreția Guvernului, fără criterii, beneficiari, termene sau mecanism de plată. Previzibilitatea resurselor (art. 9 alin. (1) și (3) din Cartă) și principiul transparenței din Legea nr. 181/2014 nu sunt respectate.
- **Condiționarea dezvoltării de amalgamare.** Banii de investiții accesibili tuturor APL scad, iar cei accesibili doar UAT amalgamate cresc. Cetățenii din localitățile neamalgamate, inclusiv din cele de peste 3 000 de locuitori, plătesc aceleași impozite, dar sunt excluși de la o sursă de investiții publice. Soluția încalcă art. 9 alin. (7) din Cartă (transferurile nu trebuie să restrângă libertatea de decizie a APL) și principiul egalității (art. 16 din Constituție). În practică, devine un instrument de presiune financiară într-un proces declarat voluntar, contrar Rec(2004)12.
- **Neacoperirea angajamentelor.** La stimulentul de 3 000 lei/locuitor, suma de 800 mil. lei corespunde la circa 267 mii de locuitori. Nota de fundamentare nu arată calculul și nici raportul cu angajamentele deja asumate față de UAT amalgamate voluntar. Pentru UAT deja amalgamate (Leova, Călinești), sprijinul bugetar curent este de numai 3,7 mil. lei.
- **Riscul finanțării amalgamării normative.** Art. 17 lit. f) poate fi folosit pentru a modifica transferurile unor UAT în cadrul „amalgamării normative", care nu are, la această dată, temei într-o lege organică în vigoare și face obiectul vizitei de documentare a Comitetului de monitorizare al Congresului. CALM a solicitat amânarea etapei normative cu cel puțin un mandat. Bugetul nu poate anticipa o reformă neadoptată de Parlament.

Propunerea CALM

Art. 2 alin. (1) lit. h) se redactează: „h) pentru Fondul de amalgamare voluntară a localităților – în sumă de 800000,0 mii de lei, destinat exclusiv onorării angajamentelor față de unitățile administrativ-teritoriale amalgamate voluntar în condițiile Legii nr. 225/2023. Criteriile de repartizare se aprobă de Guvern cu avizul Comisiei paritare pentru descentralizare, iar lista beneficiarilor, sumele alocate și termenele de plată se publică pe pagina oficială a Guvernului."

Se restabilesc alocațiile Fondului național pentru dezvoltare regională și locală la nivelul anului 2026 (+278,5 mil. lei), cu acces egal pentru toate APL, indiferent de statutul de amalgamare.

Art. 17 lit. f) se exclude sau se completează: „... exclusiv în cazul amalgamării voluntare aprobate prin lege, cu consultarea prealabilă a autorităților publice locale vizate și fără diminuarea resurselor aferente competențelor proprii ale acestora."

4. Art. 2 alin. (1) lit. f) – Derogarea de la procedurile FNDRL

Prevederea

Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale este autorizat să aloce APL mijloace din FNDRL pentru reparații capitale „exclusiv în condițiile necesității de intervenție urgentă", cu exceptarea de la toate cerințele și procedurile Legii nr. 27/2022.

Obiecţii

Derogarea nu are plafon, criterii de urgență verificabile, obligație de publicare sau control ulterior. Ea permite alocarea selectivă a banilor publici pe criterii neverificabile, inclusiv politice, și pune APL în poziție inegală în accesul la fonduri. Este o practică pe care APL au cunoscut-o din plin în anii capturării statului și care contravine principiului egalității de tratament, art. 9 alin. (7) din Cartă și principiului transparenței bugetare.

Propunerea CALM

Se exclude textul începând cu „Prin derogare de la prevederile Legii nr. 27/2022…" până la sfârșitul literei. Alternativ: „Alocările pentru intervenții urgente nu pot depăși 5% din alocațiile fondului, se aprobă prin decizia Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Locale, în baza unor criterii de urgență aprobate de Guvern, iar lista beneficiarilor și sumele se publică în termen de 10 zile."

5. Art. 3 lit. f) și art. 9 – Salarizarea personalului APL

Prevederea

Art. 9 stabilește valoarea de referință de 4 200 lei pentru personalul din sectorul bugetar, cu derogări de 4 700–6 900 lei pentru numeroase categorii. Printre acestea se află aparatele centrale ale ministerelor, Cancelaria de Stat și **oficiile ei teritoriale** (șeful și adjunctul la 4 700 lei, personalul la 5 000 lei). Personalul APL rămâne la 4 200 lei. Art. 3 lit. f) prevede 944,7 mil. lei pentru „asigurarea prevederilor cadrului normativ privind salarizarea", repartizate „pe autorități publice" prin hotărâri de Guvern, fără ca APL să fie menționate.

Obiecţii

- **Dublu standard.** Funcționarii oficiilor teritoriale, care exercită controlul administrativ asupra APL, sunt plasați deasupra funcționarilor publici locali, deși aceștia din urmă exercită competențe extinse, iar volumul lor de muncă crește odată cu reforma administrativ-teritorială. Soluția contravine art. 6 alin. (2) din Cartă (condiții de serviciu care să permită recrutarea unui personal de calitate) și principiului „la muncă egală, salariu egal".
- **Costul fără sursă.** Creșterea medie estimată pentru administrația publică depășește 15%, dar pentru personalul din competențele proprii ale APL (primării, aparate ale consiliilor, cultură, servicii comunale) nu este prevăzută nicio sursă. Reducerea contribuției sociale de la 29% la 24% acoperă doar parțial costul. Nota de fundamentare nu conține niciun calcul al impactului asupra celor 112 964 de unități din bugetele locale. O majorare impusă prin lege de autoritatea centrală,

fără resurse, încalcă art. 9 alin. (2) din Cartă și principiul asigurării financiare din Legea nr. 435/2006.

- **Corelarea cu proiectul nr. 633/MF/2026.** CALM își menține propunerile din Adresarea nr. 400 din 16.11.2026: (a) sporul pentru consolidarea capacităților manageriale de până la 50% și (b) indemnizația lunară pentru capacitate administrativă de până la 40%, ca drepturi pentru toți angajații APL, plătite din veniturile proprii, cu includerea transferurilor cu destinație generală în baza de calcul. Bugetul de stat trebuie să fie coerent cu aceste soluții, aflate în negociere cu Ministerul Finanțelor.

Propunerea CALM

Art. 3 lit. f) se completează după cuvintele „pe autorități publice" cu textul: „, inclusiv pentru autoritățile administrației publice locale de ambele niveluri, în vederea acoperirii majorărilor salariale stabilite prin lege pentru personalul din competențele proprii ale acestora".

Art. 9 alin. (2) lit. a) se completează cu o liniuță nouă: „– personalul din cadrul autorităților administrației publice locale de nivelul întâi și al doilea, cu acoperirea diferenței din alocațiile prevăzute la art. 3 lit. f)".

Ministerul Finanțelor prezintă, până la lectura a doua, estimarea impactului reformei salariale asupra bugetelor locale, pe niveluri și pe categorii de UAT.

6. Art. 17 – Modificarea raporturilor cu bugetele locale fără Parlament și fără consultare

Prevederea

Art. 17 lit. e), f), i), l) și m) autorizează Ministerul Finanțelor să modifice raporturile dintre bugetul de stat și bugetele locale și să redistribuie transferurile în cazul delegării sau retragerii de competențe, al trecerii instituțiilor între niveluri, al amalgamării și al modificării metodologiei de finanțare a școlilor.

Obiecții

Legea bugetară este lege organică. Modificarea volumului transferurilor către o UAT prin act al Ministerului Finanțelor golește de conținut controlul parlamentar. Nicio prevedere nu cere consultarea APL vizate sau a asociației lor reprezentative, deși art. 4 alin. (6) și art. 9 alin. (6) din Cartă, Legea nr. 435/2006 și Hotărârea Curții Constituționale nr. 27/2021 o impun. Comisia paritară pentru descentralizare, reactivată la 12 noiembrie 2026 cu angajamentul de a se întruni trimestrial, nu este menționată.

Propunerea CALM

Art. 17 se completează cu un alineat final: „Modificările prevăzute la lit. e), f), i), l) și m) care afectează volumul transferurilor către bugetele locale se efectuează după consultarea prealabilă a autorităților publice locale vizate și a asociației reprezentative a acestora, în cadrul Comisiei paritare pentru descentralizare. Ele nu pot conduce la diminuarea resurselor aferente competențelor proprii ale APL. Diminuarea transferurilor către o unitate administrativ-teritorială fără transferul corespunzător de competențe se poate face numai prin lege."

7. Art. 16 alin. (1) – Dobânzile la soldurile bugetelor locale

Prevederea

Dobânzile calculate la soldurile mijloacelor băneşti ale tuturor bugetelor componente din contul unic trezorerial se repartizează exclusiv bugetului de stat, bugetului asigurărilor sociale de stat şi fondurilor asigurării obligatorii de asistenţă medicală.

Obiecţii

Bugetele locale nu primesc nimic din dobânzile generate de propriile lor mijloace. Aceasta este o redistribuire implicită de resurse de la comunităţile locale către bugetul de stat, contrară autonomiei financiare (art. 9 alin. (1) din Cartă; Legea nr. 397/2003). Alin. (2) al aceluiaşi articol recunoaşte deja principiul corect pentru proiectele externe: dobânda revine bugetului din care provin mijloacele.

Propunerea CALM

Art. 16 alin. (1) se completează la final cu textul: „, cu excepţia dobânzilor calculate la soldurile mijloacelor băneşti ale bugetelor locale, care se repartizează bugetelor locale respective”.

8. Implementarea reformei „Restart în educaţie” – garanţii pentru APL

Prevederea

Transferurile cu destinaţie specială pentru învăţământ scad cu 5 574,0 mil. lei; sunt prevăzute 25,9 mil. lei şi 9,3 mil. lei pentru salariile din decembrie 2026 ale personalului transferat şi 45,1 mil. lei transferuri de compensare pentru raioanele afectate. Art. 12 alin. (2) lit. c) scuteşte de chirie instituţiile de învăţământ finanţate de la bugetul de stat pentru spaţiile închiriate de la instituţii finanţate din bugetele locale.

Obiecţii

- Transferul finanţării celei mai importante funcţii publice din teritoriu spre nivelul central reprezintă o recentralizare. Aceasta este contrară direcţiei asumate prin politica de descentralizare şi principiului subsidiarităţii (art. 4 alin. (3) din Cartă). Ea trebuie însoţită de garanţii ferme pentru APL, care rămân proprietarii patrimoniului şcolar.
- Proiectul nu stabileşte cine suportă întreţinerea, reparaţiile capitale şi investiţiile în clădirile şcolare proprietate a UAT. Prin art. 12, APL pun la dispoziţia statului patrimoniul gratuit, cu riscul de a suporta şi costurile degradării lui.
- Nu sunt prevăzute resurse pentru obligaţiile restante ale instituţiilor transferate (furnizori, utilităţi, indemnizaţii de concediere, litigii de muncă).
- Transferurile de compensare (45,1 mil. lei) nu sunt repartizate pe raioane în proiect, iar metodologia de calcul nu este publică.

Propunerea CALM

Se completează art. 12 alin. (2) lit. c) cu textul: „Cheltuielile de întreţinere curentă şi reparaţiile capitale ale încăperilor proprietate a unităţilor administrativ-teritoriale utilizate de instituţiile de învăţământ finanţate de la bugetul de stat se suportă de la bugetul de stat, în baza contractelor încheiate cu autorităţile publice locale proprietare.”

Se completează art. 4 cu un alineat nou: „Obligaţiile financiare restante, la 31 decembrie 2026, ale instituţiilor de învăţământ preluate de Agenţiile Teritoriale pentru Educaţie se preiau de bugetul de stat.” Se anexează la proiect repartizarea transferurilor de compensare pe fiecare raion, cu metodologia de calcul.

9. Anexa nr. 9 – Cuantumul minim al chiriei bunurilor proprietate publică

Formula și coeficienții de calcul ai chiriei minime se aplică și bunurilor din domeniul public al UAT. Este o limitare a dreptului APL de a-și administra patrimoniul (autonomia patrimonială, Legea nr. 436/2006; art. 3 alin. (1) din Cartă). **Propunerea CALM:** completarea notei finale a anexei: „Pentru bunurile proprietate a unităților administrativ-teritoriale, cuantumul chiriei se stabilește de consiliul local sau raional respectiv, prevederile prezentei anexe având caracter de recomandare.”

10. Fondul rutier – drumurile locale de nivelul I

Drumurile publice locale de nivelul I, care reprezintă cea mai mare parte a rețelei locale, sunt finanțate doar din taxa pentru folosirea drumurilor (circa 805 mil. lei, repartizată per locuitor). Nivelul II primește din Fondul rutier 1 397,7 mil. lei (+35,2%). **Propunerea CALM:** instituirea, începând cu 2027, a unei cote distincte din Fondul rutier pentru drumurile locale de nivelul I, stabilită în consultare cu CALM, suplimentar la taxa pentru folosirea drumurilor.

11. Art. 7 și anexa nr. 8 – Gestionarea mijloacelor entităților fondate de APL

Obligația gestionării prin contul unic trezorerial a mijloacelor întreprinderilor și instituțiilor fondate de APL, inclusiv a spitalelor raionale, se stabilește fără consultarea fondatorilor locali. **Propunerea CALM:** aplicarea acestei obligații entităților fondate de APL numai cu acordul fondatorului.

12. Venituri proprii și politica fiscală

Estimările veniturilor proprii (11 273,9 mil. lei, +6,3%) se bazează pe măsurile de politică fiscală din proiectul nr. 599/MF/2026. CALM își menține obiecția față de soluția prin care, dacă consiliul local nu adoptă decizia anuală, se aplică cota minimă la impozitul pe bunurile imobiliare, iar la taxele locale cotele din ultima decizie. Cerem o regulă uniformă: aplicarea ultimei cote adoptate până la adoptarea uneia noi. Altfel, bugetele locale riscă pierderi suplimentare, neincluse în estimările proiectului.

IV. Elemente susținute de CALM

CALM apreciază: suplimentarea FSF cu 10% din impozitul pe venitul din activitatea de întreprinzător (602,7 mil. lei); creșterea transferurilor de echilibrare pentru nivelul I (circa +223 mil. lei, conform calculelor CALM); creșterea transferurilor pentru drumurile de interes raional (+35,2%) și a taxei pentru folosirea drumurilor către primării (+5,4%); acoperirea din transferuri a majorărilor salariale în învățământul preșcolar și extrașcolar (920,6 mil. lei și 48,5 mil. lei); instituirea transferurilor de compensare pentru raioane. Aceste elemente arată că soluțiile echitabile sunt posibile. Ele trebuie însă extinse la ansamblul raporturilor cu bugetele locale.

V. Aspecte procedurale

Proiectul nu a fost remis CALM spre consultare. Ministerul Finanțelor nu a transmis CALM proiectul Legii bugetului de stat pentru anul 2027 și nu a solicitat avizul asociației reprezentative a APL, deși proiectul stabilește volumul transferurilor, regulile de echilibrare și raporturile cu bugetele locale pentru toate unitățile administrativ-teritoriale. Consultarea APL nu este o curtoazie administrativă, ci o obligație stabilită expres de:

- **Carta Europeană a Autonomiei Locale**, art. 4 alin. (6): autoritățile administrației publice locale trebuie consultate, în timp util și în mod adecvat, în procesul de planificare și de luare a deciziilor

pentru toate problemele care le privesc în mod direct; art. 9 alin. (6): colectivitățile locale trebuie consultate asupra modalităților de repartizare a resurselor redistribuite care le revin;

- **Legea nr. 436/2006 privind administraţia publică locală**, art. 6 alin. (5): autoritățile administrației publice centrale consultă asociațiile reprezentative ale autorităților administrației publice locale în problemele ce țin de administrația publică locală;
- **Legea nr. 435/2006 privind descentralizarea administrativă**: principiul consultării APL, inclusiv prin Comisia paritară pentru descentralizare;
- **Hotărârea Curţii Constituţionale nr. 27/2021**: consultarea reală a APL, prin asociațiile lor reprezentative, asupra actelor normative care le afectează direct.

Nota de fundamentare nu menționează nicio consultare a APL sau a CALM. Ocolirea asociației reprezentative tocmai la actul care decide banii comunităților locale contrazice angajamentele de dialog reasumate de Guvern în Comisia paritară din 12 noiembrie 2026 și în formatul Strasbourg și confirmă exact deficiența constatată de Congresul Autorităților Locale și Regionale în Recomandarea nr. 538 (2025). Un buget scris fără cei care îl vor executa în teritoriu nu poate pretinde legitimitate în raporturile cu bugetele locale.

CALM solicită:

1. Examinarea de către Guvern a prezentului aviz în cadrul unei ședințe a Comisiei paritare pentru descentralizare sau a grupului ei de lucru pe finanțe publice locale, **înainte de lectura a doua**, conform angajamentelor asumate la ședința din 12 noiembrie 2026 și în formatul Strasbourg.
2. Includerea tuturor obiecțiilor CALM în sinteza propunerilor și examinarea lor de către Comisia economie, buget și finanțe și Comisia administrație publică și dezvoltare regională, cu argumentarea expresă a fiecărei respingeri.
3. Publicarea, de către Ministerul Finanțelor, a impactului proiectului asupra fiecărei categorii de bugete locale: transferuri, IVPF, costul reformei salariale, repartizarea compensațiilor.

VI. Concluzii

În forma prezentată, proiectul Legii bugetului de stat pentru anul 2027 **nu respectă** principiile autonomiei financiare locale, asigurării financiare a competențelor și consultării APL, consacrate de art. 4 și art. 9 din Carta Europeană a Autonomiei Locale, de Legile nr. 435/2006, 436/2006 și 397/2003 și de jurisprudența Curții Constituționale. Mai mult, proiectul **nu a fost supus consultării CALM**, cu încălcarea obligației exprese din art. 4 alin. (6) și art. 9 alin. (6) din Cartă și din art. 6 alin. (5) al Legii nr. 436/2006. Competențele și resursele urcă spre centru, iar costurile și răspunderea coboară spre primării. În același timp, APL li se cere mai multă capacitate administrativă.

CALM **avizează negativ** prevederile art. 2 alin. (1) lit. f) și h), art. 4 (sub aspectul cotei FSF și al lipsei compensării pierderilor fiscale), art. 9, art. 16 alin. (1) și art. 17 lit. f) în redacția actuală. CALM solicită Guvernului și Parlamentului includerea propunerilor din prezentul aviz în proiect până la lectura a doua.

Menținerea în redacția actuală a prevederilor semnalate comportă riscul ca acestea să fie contestate sub aspectul compatibilității cu prevederile și principiile constituționale ale autonomiei locale (art. 109 din Constituție), precum și cu angajamentele asumate de Republica Moldova prin Carta Europeană a Autonomiei Locale. Tocmai pentru a preveni un asemenea scenariu, care ar afecta previzibilitatea execuției bugetare în 2027 atât la nivel central, cât și la nivel local, CALM propune ca aceste prevederi să fie corectate prin dialog, până la lectura a doua.

Rămânem deschişi unui dialog constructiv şi la dispoziţia Guvernului, a Ministerului Finanţelor, a comisiilor parlamentare şi a deputaţilor pentru clarificarea şi formularea soluţiilor de compromis, în spiritul cooperării din cadrul grupului de lucru privind reforma salarizării. Solicităm deputaţilor să preia propunerile din prezentul aviz sub formă de amendamente la lectura a doua. Membrii CALM sunt invitaţi să le susţină în dialogul cu deputaţii din circumscripţiile lor şi cu autorităţile centrale.

Anexă: Tabelul sintetic al propunerilor CALM

Nr.	Prevederea	Propunerea CALM	Impact estimat
1	Art. 4 – cota FSF 54,9%	Cota de 63,9%; diferența către nivelul I	≈ +376 mil. lei
2	Scutiri IVPF – fără compensare	Transfer compensator / majorarea cotelor de defalcare	≈ +554 mil. lei
3	Art. 2 lit. h), art. 17 lit. f) – amalgamare	Criterii în lege, aviz Comisie paritară, publicitate; FNDRL restabilit	+278,5 mil. lei FNDRL
4	Art. 2 lit. f) – derogare FNDRL	Excludere sau plafon 5% + CNCDRL + publicare	Transparență
5	Art. 3 lit. f), art. 9 – salarizare	APL incluse expres; paritate cu oficiile teritoriale; studiu de impact	De estimat de MF
6	Art. 17 – abilitări MF	Consultare prealabilă; reducerile numai prin lege	Garanție procedurală
7	Art. 16 alin. (1) – dobânzi	Dobânzile la soldurile locale revin bugetelor locale	De estimat de MF
8	Restart în educație	Întreținerea clădirilor și restanțele preluate de stat; repartizarea compensațiilor	Protecția patrimoniului
9	Anexa nr. 9 – chiria minimă	Caracter de recomandare pentru bunurile UAT	Autonomie patrimonială
10	Fondul rutier	Cotă distinctă pentru drumurile de nivelul I	De stabilit
11	Art. 7, anexa nr. 8	Contul unic trezorerial numai cu acordul fondatorului local	Autonomie
12	Politica fiscală (599/MF/2026)	Ultima cotă adoptată se aplică până la o nouă decizie	Evitarea pierderilor

Preşedinte al CALM **Tatiana BADAN**

Director Executiv al CALM **Viorel FURDUI**